

3

POTRESTAT NEBO NEPOTRESTAT

Náš třetí seminář ještě nezačal. Lidé byli pořád seskupeni do malých hloučků a hluboce zabraní do konverzace. Zaslechla jsem útržky vět.

„Za to, co řekla, má měsíc domácího vězení!“

„Řekl jsem sám sobě: ‚Už nikdy více, pane hodný chlapče. Byl jste až příliš hodný na to dítě. Ale tentokrát mu to jen tak neprojde.‘“

No, pomyslela jsem si, ještě jsme o trestech nemluvíli, ale jak se zdá, tak někteří jsou až moc připraveni.

„Lauro, Michaeli,“ řekla jsem. „Byli byste tak laskaví a řekli nám všem, co vaše děti udělaly tak špatného, že se tolik zlobíte?“

„Nebyla jsem jen naštvaná,“ řekla zlostně Laura. „Bylo mi až špatně! Kelly měla být v šest hodin na oslavě její kamarádky Jill. V sedm hodin mi volala její matka. ‚Kde je Kelly? Věděla, že máme objednanou bowlingovou dráhu na půl osmé. Bylo to na pozvánce. Teď tu na ni všichni čekáme.‘“

Srdce mi začalo rychle tlouct. Řekla jsem: ‚Tomu nerozumím. Odešla už dávno. Už tam měla být.‘

„Aha, snad se nic nestalo. Doufám, že dorazí,“ řekla Jillina matka a zavěsila.

Vydržela jsem čekat 15 minut, než jsem zavolala zpátky. Zvedla to Jill. ‚Ne, ještě tady není, a to jsem jí to připomínala i ve škole.‘

Teď jsem se začala opravdu bát. Před očima se mi objevily děsivé obrázky. Za dvacet mučivých minut zazvonil telefon a ozvala se Jillina matka. ‚Myslím, že byste ráda věděla, že Kelly už je tady. Zřejmě potkala nějakého chlapce a zapovídali se a ona úplně zapoměla, že na ni čekáme. Jen doufám, že nám nezruší rezervaci.‘

Omluvila jsem se za svou dceru a poděkovala, že na ni počkali. Ale když se Kelly vrátila z oslavy, vrhla jsem se na ni: ‚Uvědomuješ si, do jaké situace jsi mě dostala? Jak jsi mohla být tak neohleduplná a nezodpovědná? Nikdy nemyslíš na nikoho jiného, jen na sebe. Byla to Jillina oslava. Cítila jsi vůbec nějaký závazek vůči ní? Ne! Jediné, o co se zajímáš, jsou kluci a aby ses TY pobavila. Ale s tím je teď konec, mladá dámo. Máš domácí vězení po zbytek měsíce. A nemysli si, že změním tohle rozhodnutí, protože na něm trvám.‘

Možná jsem na ni byla tehdy moc tvrdá, nevím.“

„Zdá se mi, že vaše dcera dostala to, co si po právu zasloužila. A stejně tak můj syn,“ rozhovořil se Michael.

Všechny hlavy se otočily k němu. „Co se stalo?“ zeptal se někdo. „Co udělal?“

„Jde o to, co NEudělal,“ odpověděl. „Totiž, jde o úkoly do školy. Od té doby, co chodí hrát fotbal, tak se o nic jiného nestará. Každý den přichází domů pozdě z tréninku, zmizí ve svém pokoji, a když se ho zeptám, co domácí úkoly, tak mi odpoví: ‚Žádné starosti, tati. Už na tom makám!‘“

V neděli, když byl Jeff zase pryč, všiml jsem si nějakého dopisu ležícího na zemi u dveří jeho pokoje. Zvedl jsem ho a zjistil, že byl adresován mně. Byl otevřený a starý už asi týden. A hádejte, co to bylo? Bylo to varování od jeho učitele matematiky. Jeff nedonesl do školy žádné domácí úkoly – žádné – za předešlé dva týdny. Když jsem si dopis přečetl, byl jsem vzteky bez sebe.

Jakmile vešel do dveří, tak jsem se do něho pustil s dopisem v ruce. „Lhal jsi mi, že děláš domácí úkoly. Otevřel jsi dopis, který byl adresovaný mně, a nikdy jsi mi ho neukázal. Mám pro tebe novinku, hochu. Už ani jeden trénink po celý zbytek tohoto pololetí. Zítra volám trenérovi.“

Řekl: „Tati, tohle mi přece nemůžeš udělat!“

„Já ti, Jeffe nedělám nic, tohle sis udělal ty sám. Tečka.“

„Opravdu to takhle skončí?“ zeptala se Laura.

„Jeff si to nemyslí. Celý týden se mě snaží přesvědčit, abych změnil své rozhodnutí. A taky moje žena.“ Podíval se na ni významně. „Myslí si, že jsem příliš tvrdý. Že, miláčku?“

„A co si myslíte vy, Michaeli?“ zeptala jsem se.

„Myslím, že Jeff pochopil, že tohle je byznys.“

„Jo,“ připojil se Tony. „Trest je někdy jediný způsob, aby si dítě uvědomilo chybu a bylo zodpovědnější.“

„Zajímalo by mě,“ obrátila jsem se k celé skupině, „co si myslíte o tom, že trest může udělat z dítěte zodpovědnějšího člověka? Na chvíli se zamyslete a pouvažujte nad svými vlastními zkušenostmi z dětství.“

Karen odpověděla první. „Trest mě udělal spíše méně zodpovědnou. Když mi bylo třináct, tak mě matka chytila s cigaretou a zakázala mi telefonovat kámoškám. A pak jsem kouřila ještě víc. Kouřila jsem pouze za domem, kde mě nikdo nemohl vidět. Načež jsem přišla domů, vyčistila si zuby a s velkým úsměvem pozdravila matku. Procházel mi to čtyři roky. Naneštěstí, kouřím pořád.“

„Nevím,“ řekl Tony. „Podle mě je nutné někdy trest použít. Vemte si například mě. Když jsem byl mladý, tak jsem byl lump. Patřil jsem do skupinky, která litala pořád v nějakých problémech. Byli jsme divočí. Jeden z kluků skončil ve vězení. Přisahám, že kdyby mě můj otec nepotrestal za některé věci, které jsem udělal, tak nevím, kde bych skončil.“

„A já pro změnu nevím, kde bych byla nebyť terapie, která mi pomáhá zbavit se hrůzy ze všech trestů, které na mě rodiče valili.“

Tony se na ni překvapeně podíval. „To nechápu,“ řekl jí.

Byla to Joan. „Oba moji rodiče věřili, že pokud nepotrestáš dítě, když udělá něco špatného, tak nejsi zodpovědný rodič. A vždycky se ospravedlňovali tím, že to dělají jen pro mé dobro. Ale ono to tak nebylo. Stal se ze mě zlý, deprimovaný teenager, který

si vůbec nevěřil. A doma nebyl nikdo, s kým bych o svých problémech mohla mluvit. Cítila jsem se hrozně osamělá.“

Sama sebe jsem přistihla, jak vzdychám. Všechno, co tady nyní zaznělo, byl důsledek trestu. Ano, některé děti mohou být tresty neustále sráženy a nakonec se cítí bezmocné a ztrácejí sebedůvěru.

Ale na druhé straně jsou děti, které potřebují být potrestány, aby jim došlo, že dělají něco špatně, jako tomu bylo v Tonyho případě.

Některé, jako Karen, se stanou zlými a rozmrzelými a pokračují ve svém zlozvyku, ale tak, aby je nikdo nechytil. Stávají se z nich opatrní, ale vychytralí tajnůstkáři.

Potrestání se stále bere jako jedna z preferovaných metod výchovy. Ve skutečnosti mnoho rodičů nedělá velký rozdíl mezi výchovou a trestem. Jak jsem se mohla podělit o své přesvědčení, když trest se objevuje tam, kde není moc místa pro lásku a pochopení?

Hlasitě jsem však řekla: „Kdybych snad byla donucena k tomu, abych potrestání vyřadila ze svého seznamu, myslíte si, že bych se tím pádem stala úplně bezmocnou? Převzali by naši teenageři velení? Zdivočeli by? Stali by se z nich snad zkažení spratci, zbavení jakéhokoliv smyslu pro dobro a zlo, kteří by nad svými rodiči snadno zvítězili? A nebo existují nějaké metody kromě trestu, které by nějak motivovaly teenagery, aby se chovali zodpovědněji?“

Na tabuli jsem napsala:

Jak pokárat, ale netrestat

- řekněte, jaké jsou vaše pocity
- uveďte svá očekávání
- ukažte, jak se to dá napravit
- nabídněte možnost
- jednejte

Poprosila jsem Lauru a Michaela, jestli by byli ochotni aplikovat některé způsoby na své současné problémy s dětmi. Oba dva souhlasili, že to zkusí. Na následujících obrázcích uvidíte naši snahu vypracovat scénáře, které by se staly jejich pomocníky. Nejprve se podíváme na Lauru, jak se mohla vypořádat se svou dcerou Kelly, jejíž nezodpovědné chování dostalo její matku do nepříjemné situace.

Jak pokárat, ale netrestat

Řekněte, jaké jsou vaše pocity

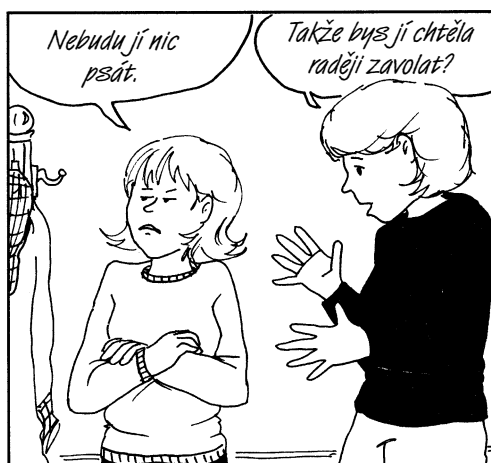
Uvedte svá očekávání

Ukažte, jak se to dá napravit

Nabídněte možnost

Představme si ale, že Kelly opět udělá to samé. A představme si, že její matce znovu někdo zavolá „Kde je Kelly?“
Když bude chtít Kelly zase navštívit nějakou kamarádku, tak maminka může:

Jednat

Skupinku to zaujalo a objevilo se hodně poznámek:

„Když jste poprvé mluvila o možnostech kromě trestu, tak jsem se bála, že to bude nějaký ‚něžný‘ přístup, kdy rodiče řeknou svému dítěti jen pár slov a hotovo, ale ono je to mnohem silnější. Řeknete, co cítíte a co očekáváte, a dáte jí možnost, aby nesla za své chování zodpovědnost.“

„A přitom jste vůbec nedocílila toho, že by se ta dívka cítila ponížena nebo jako nějaký špatný člověk. Byla jste přísná, ale zároveň ohleduplná jak k ní, tak k sobě.“

„A ani to nejste vy, kdo je nepřítelem, protože jste na straně dítěte, ale zároveň se ho snažíte naučit lepšímu chování.“

„A ukazujete jí, jak toho docílit.“

„A necítí z vás něco jako, já jsem ten, kdo tu rozkazuje. Já ti nedovolím tohle a tamto ... Zabavím ti to,‘ ale naopak tu moc pokládáte na bedra dítěte. Teď je řada na Kelly. Je to na ní, jak se vypořádá s tím, jestli dá své mamince klid a jistotu – jako že zavolá domů, když se zdrží, a zavolá, když dorazí, a pak ještě zase zavolá těsně před tím, než se vydá domů.“

Laura si povzdechla a položila hlavu do dlaně. „Nevím,“ řekla. „Když to tady s vámi probírám, tak se cítím přesvědčená, že to půjde. Ale nevím, co se stane, až tomu budu čelit tváří v tvář. To znamená, že musíte úplně změnit celý svůj přístup. Pravdou bohužel je, že trestání dětí je mnohem snadnější.“

„Snadnější v ten moment,“ souhlasila jsem. „Ale pokud je vaším cílem pomoci dceři osvojit si pocit zodpovědnosti a zároveň s ní udržet dobrý vztah, tak potrestání by mělo naprosto opačný efekt. Máte pravdu, Lauro. Tento problém vyžaduje změnu v myšlení. Předpokládejme, že si osvojíme nějaké praktiky. Podívejme se tedy, jak je můžeme použít v případě Michaela a jeho syna.“